

Nr 94.

Ankom till riksdagens kansli den 3 maj 1927 kl. 6 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga vattenfall i Lagan m. m.
(4:e avd.)

Uti en till riksdagen avlåten, den 18 mars 1927 dagtecknad proposition, nr 243, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under återopande av det vid propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för sagda dag, föreslagit riksdagen

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna det vid berörda statsrådsprotokoll fogade avtal mellan vattenfallsstyrelsen och Sydsvenska kraftaktiebolaget angående försäljning och utarrendering av vissa kronan tillhöriga vattenfall i Lagan m. m., dock med rätt för Kungl. Maj:t att däri vidtaga de jämkningar, som kunna finnas påkallade;

dels, vid bifall härtill, i förslaget till riksstat för budgetåret 1927—1928 höja den under rubriken »Fasta lånemedel» upptagna inkomstposten »Återbetalningar» med 537,125 kronor;

dels ock för inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar, i den mån sådana åtgärder erfordras för ändamålsenlig utveckling av statens kraftverksrörelse och icke kunna utan synnerlig olägenhet uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, för budgetåret 1927—1928 anvisa ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 500,000 kronor, att disponeras efter Kungl. Maj:ts prövning och avgörande.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till propositionen.

Med skrivelse till Kungl. Maj:t den 8 mars 1927 har vattenfallsstyrelsen underställt statsmakternas prövning ett avtal mellan styrelsen och Sydsvenska kraftaktiebolaget angående *dels* försäljning av Skeensfallet i Bolmån jämte därtill hörande fastigheter i Annerstads socken, av $\frac{3}{64}$ mantal Brusarp i Nöttja socken samt av Hjulsnä- och Traherydsfallen i Lagan jämte därtill hörande fastigheter i Hinneryds, Traheryds och Hamneda socknar, allt i Kronobergs län, *dels* utarrendering till bolaget av Karseforsen och Laholmsfallet i Lagan jämte därtill hörande fastigheter i Laholms och Ysby socknar av Hallands län, *dels ock* beviljande av lån till bolaget för sistnämnda falls utbyggande.

Sedan 1906 års riksdag anvisat ett anslag av högst 5,000,000 kronor för inköp av sådana, helt eller delvis i enskild ägo befintliga vattenfall, som inom

den närmaste tiden kunde erfordras för drift av statens järnvägar, hava sedermera för kronans räkning inköpts jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 30 januari 1907 Karseforsen jämte därtill hörande fastigheter för 1,285,000 kronor, enligt Kungl. Maj:ts beslut den 16 mars 1908 Skeensfallet jämte tillhörande fastigheter för 250,000 kronor samt på grund av Kungl. Maj:ts beslut den 29 maj, den 3 juli och den 23 december 1908 Hjulsnäsfallet och delar av Traherydfallen jämte tillhörande fastigheter för 125,000 respektive 162,100 kronor. Därjämte hava för kronans räkning jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 18 oktober 1917 och den 28 oktober 1921 för 86,256 kronor 43 öre inlösts de i enskildas ägo varande andelar i Karseforsens laxfischen samt enligt Kungl. Maj:ts beslut den 20 oktober 1922 för 9,000 kronor förvärvats viss dämningrätt mellan Karseforsen och Laholmsfallet i Lagan.

Av de sålunda uppräknade vattenfallen och fastigheterna har kronan under de gångna åren kunnat draga endast ringa inkomst. Sålunda har fisket ävensom vissa strandområden varit utarrenderade, varjämte genom kontrakt den 4—5 oktober 1918 staden Laholm tillförsäkrats nyttjanderätt till en del av Laholmsfallet för anläggande av ett mindre elektricitetsverk.

Vid flera tillfällen hava diskussioner förts mellan Sydsvenska kraftaktiebolaget och vattenfallsstyrelsen, huruvida bolaget kunde inköpa eller på annat sätt disponera över statens vattenkraft i Lagan. Dylika överläggningar ägde rum, bland annat, åren 1917—1918, då vattenfallsstyrelsen med kraftbolaget träffade avtal angående vattenhushållningen vid Skogaby och Karseforsen i Lagan, ett avtal, som godkändes av 1918 års riksdag. Frågan om överlåtande till kraftbolaget av statens vattenfall i Lagan var år 1919 jämväl föremål för riksdagens prövning, i det att i tvenne inom riksdagen väckta motioner (I: 15 och II: 101) hemställdes om tillstånd för bolaget att inköpa eller arrendera vissa av dessa vattenfall. Förutsättningarna voro emellertid då sådana, att riksdagen ansåg sig icke kunna bifalla motionerna i fråga.

I sin förutnämnda skrivelse den 8 mars 1927 har nu vattenfallsstyrelsen framhållit, att numera inträtt en del väsentliga förändringar, alla av den beskaffenhet, att de underlättade det i ovanberörda motioner framförda önskemålet. Härom har styrelsen anfört, bland annat, följande:

»Till en början må då anföras, att det år 1919 räknades med en avsevärt större kraftförbrukning för statens järnvägar än nu. Dels antogs trafiken bliva större än man nu förväntar, dels vågade man icke räkna med en så jämn kraftuttagning, som man nu med stöd av erfarenheterna från västra stambanan anser sig kunna förutsätta. Till följd därav ansågs år 1919 all statens kraft i Lagans vattensystem vara inom överskådlig tid erforderlig för elektrifiering av södra Sveriges stambanor, vadan det ansågs olämpligt, att staten sålde någon del av denna vattenkraft. Med nuvarande uppfattning är däremot statens tillgång på vattenkraft så riklig, att staten utan olägenhet kan avhända sig en del av densamma. Därefter må nämnas, att kraftbolaget vid överläggningar före år 1919 låtit vattenfallsstyrelsen förstå, att ett avtal om arrendering av statens vattenfall i Lagan enligt bolagets mening borde kombineras med rätt för bolaget att vid arrendets upphörande

erhålla kraftleverans ifrån andra statens kraftanläggningar (Trollhättan m. fl.). Eljest skulle de konsumenter, som av bolaget försåges med kraft ifrån de arrenderade vattenfallen, riskera att bli ställda utan elektrisk energi i fortsättningen. Naturligtvis skulle ett dylikt villkor varit i hög grad betungande för staten. Läget är numera ett helt annat. Kraftbolaget har genom förvärv av Hemsjö och Finsjö kraftaktiebolags vattenfall erhållit relativt riklig tillgång på kraft och behöver icke kombinera ett arrende med ovan angivna villkor. När arrende eller köp av statens vattenfall nu från bolagets sida ifrågasättes, torde orsaken närmast vara den, att bolaget önskar att i första hand nyttiggöra vattenkraften i Lagan, där bolaget redan äger betydande såväl bebyggda som outbyggda vattenfall och där bolaget, därest större delen av Lagans fallhöjd samlas i dess hand, äger möjlighet att ordna vattenhushållningen i älven efter enhetliga och ekonomiskt fördelaktiga linjer. Bolaget har vidare numera möjlighet att, i den mån kraften från statens vattenfall behöver tagas i anspråk för järnvägsdriften, från andra bolaget tillhöriga vattenfall lämna den behövlige ersättningskraften.»

Vattenfallsstyrelsen har ock erinrat därom, att statens järnvägar sedan 1923 börjat tillämpa ett nytt system för krafttillförseln till statsbanorna, i det att den elektriska strömmen för järnvägarna uttages från ledningsnätet för den allmänna distributionen och den sålunda erhållna 50-periodiga trefasströmmen omformas till $16\frac{2}{3}$ -periodig enfasström i de stationer, från vilka kontaktledningarna matas. Härigenom kunna kraftbolagets för trefasig 50-periodig ström monterade stationer utan förändringar komma till användning för järnvägsdriften.

Vattenfallsstyrelsen har härefter redogjort för de förhandlingar, som under de senaste åren förts mellan styrelsen och kraftbolaget, samt för huvuddragen i ovan omförmälda, såsom resultat av dessa förhandlingar upprättade avtal, och anför styrelsen i sådant avseende följande:

»Frågan om nyttiggörandet av statens vattenfall i Lagan har aktualiserats i och med att kraftbolagets senaste vattenkraftanläggning vid Skogaby blivit färdig och börjat fullbelastas. Utbyggandet av nya vattenfall har därigenom kommit på dagordningen. Bolaget har till en början närmast haft för avsikt att utbygga sina egna andelar i Traherydfallen. Emedan även staten äger betydande andelar i dessa vattenfall och dessa andelar lämpligen böra utnyttjas tillsammans med bolagets i en gemensam anläggning, begärde bolaget, att staten skulle till bolaget överlåta sina andelar i denna fallsträcka.

Eftersom emellertid intet hinder längre mötte att för den allmänna kraftdistributionen utnyttja även den statens vattenkraft, som är avsedd att sedermera tagas i anspråk för järnväselektrifieringen, ansåg vattenfallsstyrelsen det mera rationellt att omedelbart lösa *hela* frågan om tillgodogörandet av vattenkraften i Lagan. Från vattenfallsstyrelsen föreslogs därför i detta läge av frågan, att en allmän uppgörelse skulle träffas mellan staten och kraftbolaget på basis av följande riktlinjer.

Staten skulle medgiva, att dess vattenfall vid Hjulsås och Traheryd tillsammans med bolagets fallandelar inbyggdes i en stor gemensam anläggning.

Staten skulle mot skäligen ersättning utarrendera sina vattenfall i Lagans vattensystem intill den tidpunkt, då de erfordrades för järnvägsdriften.

Staten skulle till kraftbolaget tills vidare överlåta handhavandet av vatten-

hushållningen i Lagans vattensystem, dock under tillgodoseende av statens intressen.

Under de därefter bedrivna förhandlingarna hava dessa riktlinjer visserligen i en del hänseenden blivit frångångna. Men själva grundtankarna hava dock oförändrade bibehållits, nämligen att kraftbolaget skulle, så långt möjligt var, få nyttiggöra kronans vattenkraft, under det att statens järnvägars kraftbehov jämväl skulle på betryggande sätt tillgodoses.

Bolaget har hävdadt den ståndpunkten, att statens andelar i Hjulsnäs- och Traherydfallen borde med äganderätt överlåtas till bolaget, med hänsyn till att bolaget enligt sin uppfattning redan hade majoriteten i denna fallsträcka. Vattenfallsstyrelsen har accepterat detta förslag under villkor, att i köpet medtoges även Skeenfallet, vilket efter överlåtandet av Traherydfallen icke längre skulle med fördel kunna utnyttjas av staten. På bolagets begäran har slutligen i försäljningen medtagits ett obetydligt strömfall, som staten äger vid Brusarp i Bolmån (fallhöjd c:a 0,78 meter enkel strand) och som är av föga värde för kronan. Köpeskillingen för samtliga försålda fall har satts till 1,300,000 kronor, vilket belopp motsvarar statens inköpskostnad jämte därå upplupen ränta på ränta sedan tiden för inköpet samt därjämte skälig ersättning för de fallandelar, vilka sedan gammalt tillhört kronan. Till en början förutsattes vid förhandlingarna, att kraft skulle vid framtida behov levereras från de försålda fallen till statens järnvägar, men denna leveransskyldighet har sedermera på bolagets begäran slopats. Det har nämligen befunnits, att statens järnvägar erhålla kraft till lägsta pris från Karseforsen—Laholmsfallen samt att någon kraft från Traheryd- och Skeensfallen icke under överskådlig framtid erfordras.

I detta sammanhang må bemärkas, att i den för kraftbolaget gällande bolagsordning finnes till skydd mot utländska intressen inryckt sådant förbehåll, som omförmäles i 2 § i lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom.

Karseforsen—Laholmsfallen, vilka äro de bäst belägna och värdefullaste av kronans fall i Lagan, skulle däremot enligt avtalet icke försälas, utan upplåtas till nyttjande mot dels en årlig arrendeavgift, dels skyldighet för kraftbolaget att, när helst statens järnvägar så påfordrade, dock tidigast den 1 januari 1933, leverera kraft till elektrifieringen av de sydsvenska statsjärnvägarna. Denna skyldighet gäller uttryckligen, även om Karseforsen—Laholmsfallen då icke skulle vara bebyggda, men begränsas till sin omfattning av krafttillgången i dessa fall. Kraftpriset skall beräknas efter bolagets självkostnader.

Den årliga arrendesumman, 173,500 kronor, som skall utgå redan från och med den 1 juli 1927, motsvarar 5 % ränta å statens inköpskostnad för Karseforsen jämte därå upplupen ränta på ränta sedan tiden för inköpet ävensom skälig ersättning för de staten sedan gammalt tillhöriga Laholmsfallen samt för staten tillhörigt fiske.

I kontraktet hava intagits detaljerade bestämmelser om huru bolagets självkostnader skola beräknas. Det anges, vilka kostnader, som skola inräknas i det kapital, varå ränta skall debiteras, och i vad mån vissa omkostnader få tilläggas detta kapital. Vidare lämnas anvisning rörande den räntefot, som skall tillämpas, samt rörande årliga avsättningar till ett värde-minskningskonto, som motsvarar avskrivning av anläggningarna i mån av deras normala förslitning.

I avtalet stipuleras vidare rätt men också skyldighet för staten att vid arrendetidens slut inlösa de anläggningar, som av bolaget utföras i de arrenderade fallen. Inlösensumman har bestämts till bolagets självkostnad med avdrag för de belopp, som vid inlösentillfället finnas påförda värdeminskningsskontot. Det må här framhållas, att ingendera kontrahenten haft anledning att påyrka vare sig särskilt stora eller särskilt små avsättningar till värdeminskningsskontot. För små avsättningar skulle nämligen leda till för hög inlösensumma, när vattenkraftanläggningarna en gång skola inlösas av staten, under det att, om avsättningarna å andra sidan tillmätas för rikligt, kraftavgifterna för statens järnvägar under arrendetiden bliva för höga.

Utgående därifrån att statens järnvägar behöva under vattenbrist, för vissa toppbelastningar, vid fel i vattenkraftanläggningarna och dylikt använda kompletterande ångkraft, har vattenfallsstyrelsen försökt att redan nu tillförsäkra statens järnvägar sådan kompletteringskraft till bolagets självkostnadspris ifrån bolagets anläggningar, där denna kraft troligen kan alstras billigare än i en statens järnvägar tillhörig reservcentral. Vattenfallsstyrelsen har vidare försökt erhålla avtal med bolaget om överföring av kraft över bolagets ledningsnät och till dess självkostnadspris från Karseforsen—Laholmsfallen till de punkter, där statens järnvägar önska uttaga kraften, nämligen Alvesta, Hässleholm, Lund och Båstad. Bolaget har förklarat sig villigt att, i den mån bolaget finner det möjligt, leverera nämnda ångkraft ävensom att överföra den för järnvägarna erforderliga kraften över sina ledningar. Men obligatorisk skyldighet i dessa hänseenden har bolaget icke velat ikläda sig. Med all sannolikhet torde emellertid det åsyftade samarbetet i dessa avseenden komma till stånd även utan en på förhand stipulerad, oavvislig skyldighet. Vad beträffar kraftöverföringsanläggningarna, så torde det nämligen vara till samma fördel för bolaget som för statens järnvägar, att ett gemensamt ledningsnät användes, ty därigenom minskas överföringskostnaderna för båda. Vad angår leverans av kompletterande ångkraft, så är avtalet så avfattat, att bolaget, i händelse det vägrar att leverera sådan ångkraft, som statens järnvägar finna vara erforderlig, får i viss mån utan ersättning påtaga sig olägenheten av vissa spetsar i järnvägens kraftuttagning.

Slutligen är i kontraktet arrendetidens längd beroende av i vad mån kraftbolaget tillmötesgår statens järnvägars önskemål beträffande både leverans av ångkraft och överföring av kraft. Kraftbolaget har från början påyrkat, att arrendetiden skulle bestämmas till 55 år. I kontraktet har vattenfallsstyrelsen medgivit en arrendetid av minst 40 år, med rätt för kraftbolaget att få denna arrendetid förlängd till 55 år, *därest frågan om ångkraft och kraftöverföring av kraftbolaget ordnats på ett för statens järnvägar tillfredsställande sätt*. Enär bolaget sätter stort värde på den längre arrendetiden, torde bolaget sörja för att dessa frågor bliva ordnade till statens järnvägars belåtenhet.

I kontraktet stadgas uttryckligen, att kraftbolagets skyldighet att leverera kraft till staten skall vara begränsad till statens järnvägars behov inom banområdena i södra Sverige. Kraftbolaget kan nämligen icke åtaga sig varken leverans av kraft till statens järnvägar utanför banområdena eller till andra statsinstitutioner utan att riskera konflikt med bestämmelserna i sådana avtal, som kraftbolaget redan avslutat med sina underleverantörer av kraft.»

I fråga om vattenfallsstyrelsens sålunda framlagda förslag har departementschefen anfört i huvudsak följande:

»Då någon elektrifiering av statens järnvägar i södra Sverige hittills icke kommit till stånd, hava ifrågavarande kronans vattenfall i Lagans flodområde icke av staten utbyggt. Fråga har emellertid uppstått att söka utnyttja denna avsevärda vattenkraft, till dess den behöver tagas i anspråk för sitt ursprungligen avsedda ändamål. Denna fråga har blivit aktuell däri-
genom, att Sydsvenska kraftaktiebolaget, som äger vissa delar av Traherydsfallen, för tillgodoseende av det ökade kraftbehovet inom sitt distributionsområde önskat erhålla dispositionsrätt över kronan tillhöriga delar av nämnda vattenfall för att kunna tillgodogöra sig detta fallkomplex i en anläggning. Med hänsyn till de erfarenheter, som vunnits vid elektrifiering av linjen Stockholm—Göteborg, kan man numera beräkna, att endast en del av statens vattenkraft i Lagan erfordras för tillgodoseende av behovet av elektrisk kraft för statens järnvägar i södra Sverige för en avsevärd tid framåt. Då kraft till statens järnvägar skulle kunna levereras till fördelaktigaste pris från Karseforsen och Laholmsfallet, skulle de övriga vattenfallen kunna användas för andra ändamål än järnvägsdrift. Men även Karseforsen och Laholmsfallet skulle lämpligen kunna disponeras för den allmänna kraftdistributionen i avvaktan på järnvägs elektrifieringen i dessa delar av landet.

Det skulle kunna ifrågasättas, att staten i sådant syfte själv utbyggde dessa vattenfall, särskilt som vissa av dem, nämligen Karseforsen och Laholmsfallet, ställa sig synnerligen gynnsamma ur utbyggnadssynpunkt. Emellertid måste kraften från dessa vattenfall tills vidare, intill dess järnvägs elektrifieringen i Sydsvrige genomföres, komma att utnyttjas uteslutande för allmän distribution. Det torde då knappast vara nationalekonomiskt riktigt att nu börja en statens kraftdistribution i södra Sverige, där Sydsvenska kraftaktiebolaget redan i huvudsak ombesörjer kraftdistributionen och har ett utgrenat fördelningsnät. För sådant ändamål skulle erfordras utbyggande av särskilda ledningar parallellt med eller ingripande i bolagets. En sådan lösning skulle medföra, att betydande belopp i lednings- och administrationskostnader utan nytta bortkastades, varjämte en osund och förlustbringande konkurrens mellan de båda kraftdistributionsföretagen kunde befaras. Att överföra kraften från Lagan norrut till vattenfallsstyrelsens distributionsområden låter visserligen sig göra, men detta synes ur nationalekonomisk synpunkt olämpligt, då behov av kraften förefinnes närmare kraftkällan och kraftbehovet längre norrut kan tillgodoses av vattenfallsstyrelsens redan färdiga anläggningar.

Under sådana förhållanden och då det ur såväl enskild som allmän synpunkt är synnerligen angeläget, att kronans betydande vattenkraft i Lagan snarast möjligt kommer till nyttig användning synes mig utnyttjandet av vattenfallen i Lagan för närvarande bäst kunna ordnas däri-
genom, att, på sätt vattenfallsstyrelsen hemställt, skötseln och driften av samtliga där utbyggda och planerade kraftstationer omhänderhavas av ett enda företag. Angående det föreslagna överlåtandet av äganderätten till Skeens-, Hjulsnäs- Traherydsfallen är att märka, att det anses tveksamt, huruvida icke bolaget skulle kunna enligt vattenlagens föreskrifter tillgodogöra sig även kronans andelar i Hjulsnäs- och Traherydsfallen, att Skeensfallet i sådan händelse måste anses vara av ringa värde för kronan, att dessa fall icke, såvitt nu kan bedömas, äro erforderliga för järnvägs elektrifieringen samt att de av bolaget erbjudna köpeskillingarna måste anses tillfredsställande. Då vidare avtalet angående Karseforsens och Laholmsfallets utnyttjande medför, att kronan utan att frånhända sig äganderätten till dessa och utan att behöva

avvakta tidpunkten för elektrifierandet av statsbanorna i södra Sverige erhåller nöjaktig avkastning av fallen, så anser jag mig kunna förorda, att förevarande förslag nu bringas till genomförande.»

I övrigt har departementschefen i ärendet uttalat sig sålunda:

»Vad beträffar det mellan vattenfallsstyrelsen och Sydsvenska kraftaktiebolaget upprättade avtalet, avviker detsamma, i vad det avser utarrendering av Karseforsen och Laholmsfallet, i åtskilliga avseenden från gällande grunder för förvaltningen av kronans till enskilda upplåtna vattenfall. Särskilt är detta förhållandet beträffande upplåtelseiden, återställandet av fallen till kronan efter nämnda tids slut samt säkerheten för upplåtelsevillkorens fullgörande. Det är uppenbart, att berörda grunder i ett så egenartat fall som det förevarande näppeligen kunna i sin helhet tillämpas. På sätt § 9 i avtalet närmare utvisar innebär avtalet till en början upplåtelse av arrenderätt till de i samma paragraf angivna fastigheter jämte därtill hörande grund och vatten i Lagan, men skall denna arrenderätt, efter det viss lantmäteriförrättning ägt rum, beträffande de vattenområden och fastigheter, som tagas i anspråk för kraftverksanläggningen, övergå till vattenfallsrätt. De föreslagna bestämmelserna rörande ifrågasvarande upplåtelse synas emellertid vara av beskaffenhet att för statens del kunna godtagas. I fråga om upplåtelseiden, vilken efter de första 55 åren kan automatiskt förlängas med 10 år i sänder, bör givetvis tillses, att densamma icke på detta sätt utsträcker längre än till de 95 år, vartill enligt ovanberörda grunder den sammanlagda upplåtelseiden högst må uppgå. Bestämmelserna om lösen av byggnader m. m. vid nyttjanderättstidens slut synas skäligen. Beträffande fullgörandet av bolagets skyldigheter enligt avtalet har särskild säkerhet härför icke kunnat erhållas. Med hänsyn till att bolagets aktieägare huvudsakligen äro kommuner och i betraktande av vad vattenfallsstyrelsen i detta hänseende i övrigt anfört torde dock icke böra befaras, att bolagets åligganden icke skulle komma att fullgöras.

Länsstyrelsen i Hallands län har beträffande de av vattenfallsstyrelsen omförmälda underhandlingarna mellan bolaget och Laholms stad angående kraftleverans till staden framhållit önskvärdheten av att staden erhöles gottgörelse för vad staden nedlagt å sitt eget kraftverk. Såsom länsstyrelsen ifrågasatt lär Kungl. Maj:t ock komma att beakta denna fråga, innan förevarande avtal slutligt godkännes.

Vidare har länsstyrelsen framhållit, att vid bolagets utbyggande av Laholmsfallet riksantikvarien måtte beredas tillfälle att föreslå erforderliga åtgärder för skyddande och bevarande, i den mån sådant låter sig göra, av ruinresterna av den gamla borgen Lagaholm. Jag förutsätter, att även denna fråga i sinom tid ägnas vederbörligt beaktande.

I likhet med länsstyrelsen finner jag den i § 19 innefattade bestämmelsen om kraftleverans till statsbanorna inom södra Sverige böra förtydligas till att omfatta jämväl banor, som inom denna del av landet kunna under kontraktstiden anläggas eller övertagas av staten.

Vidkommande det i § 36 omförmälda statslån till kraftbolaget för kraftanläggningens utförande torde, därest behov därav skulle uppstå, åtgärder för beredande av sådant lån i sinom tid böra vidtagas.

För det fall att någon jämkning i avtalsförslaget skulle finnas erforderlig, torde Kungl. Maj:t böra erhålla bemyndigande att vidtaga dylik jämkning.

Av köpeskillingen för de försålda fallen, 1,300,000 kronor, torde på sätt riksräkenskapsverket föreslagit den del, som motsvarar bokförda värdet av

de med lånemedel förvärvade fallen, eller 537,125 kronor inlevereras till riksgäldskontoret och uppföras å riksstatens inkomstsida under rubrikerna »Fasta lånemedel, återbetalningar». Återstoden, 762,875 kronor, torde i avvaktn på erforderlig utredning rörande den av vattenfallsstyrelsen ifrågasatta nedskrivningen av vattenfallsverkets fond böra inbestå hos styrelsen och betraktas såsom en vattenfallsverkets skuld till statsverket.

Vattenfallsstyrelsen har hemställt, att hela köpeskillingen måtte få användas för inköp av vattenfall och fastigheter m. m. Enligt vad jag inhämtat är av behållningen å tidigare för sådant ändamål anvisade anslag eller 721,265 kronor 48 öre ett belopp av 217,660 kronor avsett till erläggande av ännu oguldna köpeskillingar för redan förvärvade vattenfall och fastigheter. Emellertid bedriver vattenfallsstyrelsen för närvarande underhandlingar om inköp för kronans räkning av i enskild ägo befintliga andelar i vissa, kronan redan delvis tillhöriga vattenfall, vilka andelars förvärvande anses önskvärt men väntas kräva avsevärda kapitalutlägg. Då dylikt förvärv kan anses lämpligt jämväl ur den synpunkten, att därigenom ersättning vinnes för den vattenkraft, som genom förevarande avtal avhändes kronan, synes intet vara att erinra mot att erforderliga medel härför beredas. Den förstärkning av ifrågasatt anslag, som i anledning härav är erforderlig, lär dock kunna begränsas till 500,000 kronor, och torde detta belopp på sätt riksräkenskapsverket föreslagit, böra anvisas såsom kapitalökningsanslag.»

*Utskottets
yttrande.*

Här avsedda vattenfall i Lagan hava tidigare inköpts eller från domänstyrelsen överflyttats till vattenfallsstyrelsens förvaltning med tanke på en blivande elektrifiering av statens järnvägar i södra Sverige. Med nuvarande kolpriser och under nuvarande konjunkturen i övrigt synes emellertid ovisst, när en dylik elektrifiering kan genomföras.

Genom här framlagda avtal med Sydsvenska kraftaktiebolaget öppnas möjlighet till ett nyttiggörande av ifrågasatt fallsträckor redan under den närmaste tiden samtidigt med att tillgodoseendet av statens järnvägars kraftbehov vid en framtida elektrifiering av ifrågasatt järnvägslinjer säkerställts.

Då jämväl i övrigt ifrågasatt avtal torde få anses ur statens synpunkt godtagligt, får utskottet tillstyrka förslaget.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna det vid statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 18 mars 1927 såsom bilaga A fogade avtal mellan vattenfallsstyrelsen och Sydsvenska kraftaktiebolaget angående försäljning och utarrendering av vissa kronan tillhöriga vattenfall i Lagan m. m., dock med rätt för Kungl. Maj:t att däri vidtaga de jämkningar, som kunna finnas påkallade;

b) för inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar, i den mån sådana åtgärder erfordras för ändamålsenlig utveckling av statens kraftverksrörelse och

icke kunna utan synnerlig olägenhet uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, för budgetåret 1927—1928 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor att disponeras efter Kungl. Maj:ts prövning och avgörande.

Beträffande Kungl. Maj:ts förslag om höjning av inkomstposten Återbetalningar ävensom sättet för beredande av täckning av ifrågavarande anslag kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande.

Stockholm den 3 maj 1927.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar S. H. Kvarnzelius, A. C. Lindblad, J. L. Widell, J. Nilsson i Malmö, C. P. V. Nilsson i Gränebo, O. Bergqvist, J. G. Waller, E. A. Hallin, C. I. Asplund, P. A. Bergström och J. B. Johansson i Fredrikslund;

från andra kammaren: herrar A. Anderson i Råstock, A. Wiklund, C. R. Jansson i Falun, P. Nilsson i Bonarp, L. J. Carlsson-Frosterud, O. Olsson i Kullenbergstorp, P. M. Olsson i Blädinge, E. Kristensson i Göteborg, E. G. E. Eriksson i Stockholm, J. Olofsson i Digernäs, K. S. V. Ward och C. A. Anderson i Storegården.
